

De geschiedenis van het anarchisme; revolutionair zonder een winnend programma?

www.MinisterieVanPropaganda.org

In de strijd voor een betere wereld wordt de arbeidersbeweging vaak geconfronteerd met de vraag: welke weg nemen wij?

Dat kan een staking zijn. Of een demonstratie (bv. wanneer de politie een menigte wil verspreiden). Of in het heetst van de strijd bij straatgevechten wanneer de regering op de rand van instorten staat.

Werknemers moeten beslissingen nemen in het heetst van de strijd. In de klassenstrijd immers kan een moment van twijfel of onenigheid het verschil maken tussen succes en mislukking. Hier ligt het uitgangspunt voor de politieke theorie. Revolutionaire theorie of ideologie bestaat met name uit de samengevatte lessen, geleerd uit de strijd van onderdrukte volkeren in de loop van de geschiedenis, en dan vooral de lessen van de strijd van de arbeidersklasse en onderdrukte volkeren tegen het kapitalisme en het imperialisme.

Marxisme, of revolutionair socialisme, ontstond kort na de geboorte van de moderne arbeidersklasse zelf. Maar het was niet alleen de revolutionaire ideologie die ontstond in de loop van de klassenstrijd.

Anarchisme groeide op naast het socialisme in de arbeidersbeweging in het Europa van de 19e eeuw. Bijna onherkenbaar voor haar voorstanders van vandaag de dag, van wie de meesten zich alleen aangetrokken voelen tot culturele- of lifestyle trends welke worden toegeschreven aan de beweging, had anarchisme tegelijkertijd diepe wortels in de revolutionaire arbeidersbeweging.

Vanaf het begin was het anarchisme een revolutionaire ideologie. Het stond voor het einde van het kapitalistische systeem en een nieuwe samenleving, vrij van uitbuiting.

Evenals communisten erkennen anarchisten dat het kapitalistische systeem, gebaseerd op brute uitbuiting, moet worden omvergeworpen. Evenals revolutionaire Marxisten verwerpen ze hervormingsgezinde en pacifistische illusies dat de kapitalistische staat geleidelijk of vreedzaam getransformeerd kan worden in iets waarvan de werkende klasse zou kunnen profiteren.

Op nog enkele fundamentele vragen, zoals o.a. vragen met betrekking tot de te volgen weg, delen het anarchisme en het communisme de methoden.

Anarchisme is geen homogene theorie of praktijk. Verschillende bewegingen in verschillende delen van de wereld hebben zichzelf anarchistisch genoemd, of werden zo genoemd ondanks uiteenlopende perspectieven.

Echter delen de meeste stromingen van anarchisme enige fundamentele overeenkomsten.

Anarchisme pleit voor de vernietiging van het kapitalistische systeem teneinde een klasseloze samenleving te kunnen realiseren.

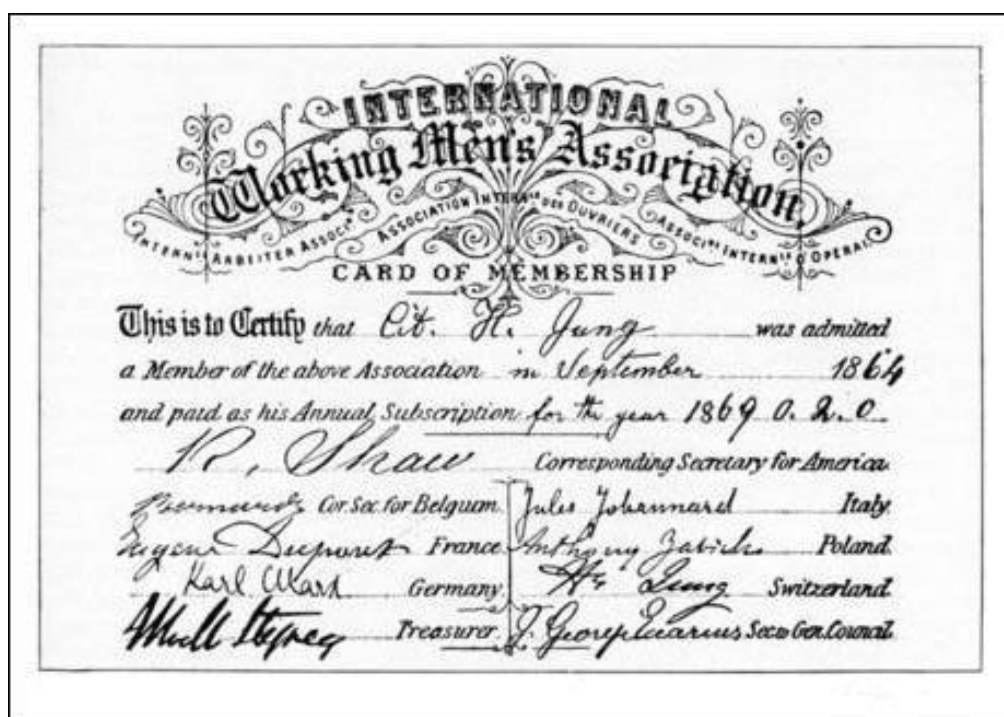
Anarchisme verwerpt de rol van de staat in zijn geheel als een instelling van dwang en geweld tegen de meerderheid van samenleving. Zij verwerpt politieke actie (stemmen, lobbyen of beroep op politici) als een middel om de omwenteling te bereiken.

Oorsprong van het anarchisme:

Onder de eersten die anarchisme als een politieke filosofie beschreven was Pierre-Joseph Proudhon.

In zijn pamflet van 1840, getiteld "Wat is eigendom?" antwoordde hij: "Eigendom is diefstal." Dit had een belangrijke invloed op de groeiende radicale beweging. Toen Karl Marx Proudhon in Parijs ontmoette, daagde hij hem op verschillende belangrijke punten uit, met name zijn geloof in "mutualisme," dat de primaire rol van de werknemer ziet als een individuele producent met eigendomsrechten over hetgeen er wordt geproduceerd. Ondanks Proudhon's duidelijk kleingeestige-bourgeois stramien won zijn kritiek op de kapitalistische samenleving veel aanhangers in Frankrijk. Tijdens de Commune van Parijs van 1871, de eerste machtsovername door de arbeidersklasse, hebben zijn aanhangers belangrijke rollen gespeeld in zowel de successen als de nederlagen. In 1864 verenigden een aantal socialistische en arbeidersklasse-organisaties zich om te de internationale arbeiders associatie (International Workingmen's Association, IWA) te vormen: de eerste internationale.

De IWA hield haar eerste Congres in 1866 in Genève, Zwitserland. Het was een coalitie van arbeidersklasse-krachten. Ze vertegenwoordigen een verscheidenheid van politieke en filosofische standpunten. Marx was een van de oprichters en vooraanstaande leden. De leden van de IWA waren niet alleen politieke theoretici. Zij waren betrokken bij de revoluties van midden de 19e eeuw. Proudhon van de mutualisten was vertegenwoordigd. Ook vertegenwoordigers van de militante Chartistische-vakbeweging uit Engeland. In 1868, sloot de Russische opstandeling Mikhail Bakoenin zich aan bij het IWA. Bakoenin was een oudgediende in de revolutionaire strijd. Hij heeft daardoor lang verbleven in tsaristische gevangenschappen. Hij was de eerste die Marx's "Das Kapital" in het Russisch vertaalde. Echter zijn opvattingen over de politieke actie waren meer in overeenstemming met Proudhon dan met Marx.

Bakoenin en zijn aanhangers in de eerste internationale ruzieden met de sociaaldemocraten die aan verkiezingen wilden deelnemen. Marx en zijn aanhangers pleitten voor deelname aan burgerlijke verkiezingen als een kans om de werkende klasse, politiek en op basis van hun klasse te verenigen. In 1872 verdreef de meerderheid van de IWA Bakoenin en zijn aanhangers na felle debatten over dit onderwerp.

Bakoenin uitte brede kritiek op het Marxisme, ruziede met name tegen de dictatuur van het proletariaat en voerde oppositie tegen de "spontane Federatie van communes", plaatselijke collectieven van arbeiders en boeren, die zichzelf zouden besturen, gecoördineerd op federaal niveau.

Een fundamentele tweedeling ontstaat tussen de socialisten en de revolutionaire collectivisten (anarchisten) aan de ene kant en de autoritaire communisten (Marxisten) anderzijds," schreef Bakoenin in het pamflet van 1871, "De Commune van Parijs en het idee van de staat." "Het verschil is alleen dat de communisten voorstellen dat zij hun doel door de ontwikkeling en organisatie van de politieke macht van de werkende klassen kunnen bereiken. ... De revolutionaire socialisten (anarchisten) daarentegen geloven dat ze alleen door de

ontwikkeling van de apolitieke en anti-politieke sociale macht van de arbeidersklasse in de stad en op het land kunnen slagen."

Kortom, Bakoenin en andere anarchisten stelden "directe actie", in sommige gevallen stakingen, in andere gevallen individuele aanvallen tegen bazen en politici tegenover het "politieke" werk van het legaal organiseren in politieke partijen. Zij verwierpen de mogelijkheid van werknemers om hun eigen staat te creëren, en zo hun verdiensten te verdedigen gedurende de revolutie, stellend dat het onvermijdelijk een instrument van onderdrukking tegen de werknemers zelf zou worden.